

De kracht van een gedeelde en vreugdevolle kerkervaring

Geestig 6 oktober 2018

Vorig jaar schetste ik op deze plaats een perspectief voor de catechese: *catechese is kinderen, jongeren en volwassenen helpen leerling van Jezus worden*.¹ Geïnspireerd door de Canadese priester James Mallon vergeleek ik ons met de vrienden van de lamme (Mc 2, 1-12). Zij deden er alles aan om hun vriend tot bij Jezus te brengen want het is dicht bij Hem dat het wonder van het geloof gebeurt.² (Die ervaring is ook het hart van het verhaal van de broodvermenigvuldiging dat dit werkjaar de grondtoon *Vreugdevol gestemd* ondersteunt.) Vandaag wil ik dat perspectief concreter maken en toespitsen op de vormselcatechese. Laat mij beginnen met kort terug te blikken op mijn eigen vormselvoorbereiding.

Het is 1985. Op een enkeling na 'doet' iedereen van de klas – ik liep school in het gemeentelijk onderwijs – zijn vormsel. Samen met enkele vriendjes van de klas ben ik misdienaar en dus vertrouwd met de kerk en de liturgie. De vormselcatechese bestaat uit een combinatie van 'beurten aan huis' (mijn ouders zijn op dat moment beiden catechist) en liturgische bijeenkomsten (deelnemen aan de diensten van de Goede Week, biechtviering, paaswake, vormselwake, ...). Er wordt niet verwacht/gezegd dat we op zondag naar de kerk moeten/gaan. Dat doen we. De catechesebeurten zijn vooral thematisch van inslag, over het Onze Vader, over inspirerende christenen zoals pater Damiaan, moeder Theresa en Martin Luther King, over de band tussen het doopsel en het vormsel, over de kleuren van het liturgisch jaar, enz.

Als ik de situatie van 1985 zou tekenen, dan ziet de realiteit er ongeveer zo uit.

We leven als gezin (en ook als klas) mee *op het ritme van het kerkelijk jaar*: aandacht voor sterke tijden, vieren van hoogdagen, de week loopt van zondag naar zondag, vakanties met een katholieke referentie: Allerheiligen-, Kerst- en Paasvakantie,

Tegen die achtergrond is de vormselcatechese *een intensivering van dat ritme*, het is een moment van stilstaan en grotere bewustwording.

¹ *Catechesi Tradendae* (1979), 1. Zie ook *Katechismus van de Katholieke Kerk* (1995), 4.

² MALLON J. (2016). *Manuel de survie pour les paroisses*. Artège, p. 225.

Vormselcatechese is op de leeftijd van 11 à 12 jaar de coherentie van het geloof beter leren zien. Net daarom heet de vormselcatechese, en terecht, *voorbereiding op het vormsel*. En, belangrijk, die voorbereiding werkt ook want op de parochie wordt er geleerd wat er in het gezin en op school (en in de jeugdbeweging, ...) wordt geleefd.

Er zijn 33 jaar voorbijgegaan. Met veel inzet en edelmoedigheid bereiden we als catechisten kinderen, jongeren en volwassenen voor op het ontvangen van een sacrament. Maar wat als de catechese niet meer aanknoopt bij een leven thuis en op school? Wat als de catechese geen 'intensivering' meer kán zijn omdat er in veel gevallen geen dragend leven op het ritme van het kerkelijk jaar meer is?

In elk geval kan ik goed begrijpen dat in de (seculiere) geest van de ouders en de kinderen het woord *voorbereiding* het aanvoelen versterkt dat met het ontvangen van het sacrament het afgelopen is.

En nu? Hoe daagt deze nieuwe realiteit ons uit als catechisten, als Kerk? De Italiaanse priester en catecheet Enzo Biemmi wijdde aan die vraag een inspirerend boek.³ Ik wil u een paar ideeën presenteren, bij wijze van denkoefening. U zult merken dat we met het bisdom (en met de rest van de Kerk in Vlaanderen) in de goede richting werken.

De visie van Biemmi kan ik in een zin samenvatten: *minder voorbereiding op het sacrament, meer initiatie door het sacrament*. Wat wil hij daarmee zeggen?

De vormselcatechese die ik in 1985 meemaakte – de intensivering in de parochie van een kerkverbonden leven buiten de parochie – paste bij een tijd toen kinderen gesocialiseerd werden in het geloof in het gezin, op school, in de parochie. Voor de overgrote meerderheid van de catechisanten die we vandaag ontmoeten is dat niet langer het geval. En dat is niemands schuld: niet van de Kerk, niet van de catechisten, niet van de ouders, niet van de meesters of de juffen en al zeker niet van de kinderen. De verandering die we meemaken, is een cultureel gegeven dat overal in Europa plaatsvindt. We maken op het vlak van geloof en cultuur geen weersverandering maar een klimaatverandering mee. We raken, met de woorden van paus Franciscus in *De vreugde van het geloof* (2013) aan een nieuwe inculturatie van het geloof.

Wat staat er ons te doen?

³ Zie BIEMMI E. (2013). *La seconde annonce*. Bruxelles: Lumen Vitae.

Enzo Biemmi pleit ervoor dat we in onze aanpak van sacramentencatechese andere accenten leggen (die trouwens goed sporen met de 'Catechese van de weg'). Biemmi stelt geen revolutie maar een evolutie voor:

- meer beleven (in plaats van 'leren)
- meer gezin (in plaats van kind/individu)
- meer verbondenheid met de gemeenschap (in plaats van een aparte werking)
- meer doorwerking na het sacrament (in plaats van intensivering van de voorbereiding)

Zo geformuleerd klinkt het misschien groots en vreemd maar we zijn, al vele jaren, op de goede weg. Ik geef een paar voorbeelden.

De *tochten* (eerste communietocht en vormseltocht) worden meer en meer ontleend (een doopseltocht is vandaag voorgesteld. Met dank aan Marleen, Marina, Magda en Leen). Die methodiek brengt de oriëntaties van Biemmi samen: de tochten leggen het accent op beleven, op samen doen, op het gezin, op de kennismaking met de kerk, op de bijeenkomst. Een ander voorbeeld. De nieuwe methode van huwelijksvoorbereiding *Huwelijk, goed nieuws* die we de komende theologisch-pastorale studiedagen voorstellen, verweeft catechese voor het koppel met de bijeenkomst van de gemeenschap (huwelijkszondag). Of denk aan *Let it Shine*. Voor vele vormelingen en catechisten een erg fijne kerkervaring: een boeiende mix van zang, gebed en samenkomst. Ik denk ook aan de vele en vaak erg mooie vormselwakes. Veel catechisten en ouders zeggen dat het een van de sterkste momenten van de voorbereiding is. Het zijn allemaal vormen van kennismaken, meemaken, proeven. Er gebeurt iets dat beklijft. En natuurlijk de vormselviering zelf die op de kinderen bijna altijd een sterke indruk maakt.

De rode draad doorheen al deze initiatieven is *de kracht van een gedeelde en vreugdevolle kerkervaring*. Verdiepen en verbinden door de focus op het hart van het geloof. Dat is volgens mij ook de vraag die we ons in de sacramentencatechese moeten stellen: reiken we kansen aan (het hoeven er echt niet zoveel te zijn) op een gedeelde en vreugdevolle (liefst met het gezin en/of de gemeenschap) kerkervaring? En er zijn zoveel mooie voorbeelden: een pelgrimstocht voor het gezin voor dag en dauw (samen stappen naar het licht); een misdienaarwerking die vormelingen laat meedoen tijdens de voorbereiding (thuiskomen in de liturgie); ouders die een gelegenheidskoortje vormen naar aanleiding van de eerste communie van de kinderen (accent op gezin en doen). Het zijn steeds dezelfde woorden: **samen, beleven, ontdekken en verwonderen**. Biemmi noemt het een *pedagogiek van de verrassing*.

Ik rond af met een uitsmijter. Biemmi gaat in zijn boek nog een stapje verder en hier geeft hij echt te denken. Zou het een idee kunnen zijn, oppert hij, om minder tijd en energie te steken in de voorbereiding op het vormsel en meer in de doorwerking ervan na het ontvangen van het sacrament? Is het denkbaar dat we, op termijn en stap voor stap, sacramentencatechese gaan uitwerken als een periode van intensere kerkverbondenheid voor én na het sacrament (en natuurlijk het geheel als vormselcatechese presenteren of, beter nog, niet meer over voorbereiding spreken)?

Ook hier zijn we eigenlijk al op het goede pad. Denk aan de Lichtmisviering waarop we de ouders van de dopelingen uitnodigen. Trouwens, wat Biemmi voorstelt, is een oud en beproefd recept in de geschiedenis van de Kerk. In de vaktaal spreken we over mystagogie (lett.: ingeleid worden in het mysterie door stil te zijn bij de zin van wat je hebt beleefd). Misschien is dat oude recept voor onze actuele tijd relevanter dan we denken? Is het denkbaar dat we minder bijeenkomsten voor het vormsel plannen en meer tijd en energie investeren in pastorale creativiteit om na het vormsel de vormelingen en de ouders, apart of samen, bijeen te brengen.

Ik vind het de moeite om daar verder over na te denken, samen met jullie. We moeten er tijd voor nemen, overleggen, afspraken maken, proeftuinen opzetten, evalueren en bijsturen. Biemmi moedigt ons alvast aan om op onze ingeslagen weg verder te gaan.

Oprecht veel dank voor jullie grote inzet.

Piet Raes

bisschoppelijk gedelegeerde voor vorming, catechese en gezinspastoraal

Bisdom Brugge